
STUDIA

NAD

**AUTORYTARYZMEM
I TOTALITARYZMEM**

Tom 45, nr 4 (2023)

STUDIA

NAD

**AUTORYTARYZMEM
I TOTALITARYZMEM**

Tom 45, nr 4 (2023)

DAWNIEJ STUDIA NAD FASZYZMEM I ZBRODNIAМИ HITLEROWSKIMI

pod redakcją
Tomasza Schefflera

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO

Rada Redakcyjna

Francesco Berti (Włochy), Shinsuke Hosoda (Japonia), Michal Kubát (Czechy),
Marek Maciejewski (przewodniczący, Polska), Henryk Malewski (Litwa),
Christoph-Eric Mecke (Niemcy/Polska), Daniel Pipes (Izrael),
Ryszard Skarzyński (Polska), Alessandro Vitale (Włochy)

Komitet Redakcyjny

Redaktor naczelny: Tomasz Scheffler (UWr)

Redaktorzy tematyczni: Radosław Antonów (UWr), Adam Bosiacki (UW), Łukasz Machaj (UWr),
Maciej Marszał (UWr), Mirosław Sadowski (UWr), Joanna Sondel-Cedarmas (UJ)

Sekretarze Redakcji

Jakub Juszczał, Marek Popielarski

Redaktor tomu

Tomasz Scheffler

Redaktor numeru

Tomasz Scheffler

Stali recenzenci

Marta Baranowska, Konstantin Bieliakov, Magdalena Budyn-Kulik, Ewa Chmielarczyk,
Maciej Chmieliński, Krystyna Chojnicka, Anna Citkowska-Kimla, Przemysław Dąbrowski,
Lech Dubel, Wojciech Dubis, Marta Ferronato, Olgierd Górecki, Leonard Górnicki,
Żaneta Gwardzińska, Alicja Jagielska-Burduk, Włodzimierz Kaczorowski, Krzysztof Kawalec,
Marcin Kazimierczuk, Piotr Kimla, Marek Wojciech Kornat, Ewa Kozerska, Beata Kozicka,
Jarosław Kostrubiec, Miłosz Kościelniak-Marszał, Natalia Krej, Tomasz Kruszewski,
Bartłomiej Krzan, Marek Kulik, Grzegorz Ławnikowicz, Małgorzata Łuszczyńska,
Artur Łuszczyński, Mateusz Machaj, Henryk Malewski, Przemysław Malinowski, Barbara Mielnik,
Katarzyna Miksza, Anna Muszyńska, Arent van Nieukerken, Patrycjusz Pająk, Jacek Przygodzki,
Joanna Ryszka, Arkady Rzegocki, Jacek Srokosz, Rafał Stankiewicz, Witold Stankowski,
Piotr Stec, Ryszard A. Stefański, Rafał Szubert, Andrzej Szymański, Anna Tylusińska-Kowalska,
Dominika Uczkiewicz, Michał Urbańczyk, Adam Wielomski, Karina Wojtowicz,
Andrzej Wrzyszc, Anna Zalesińska, Marek Zalisko, Maria Zmierzczak, Olha Zolotar

© Autorzy, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
oraz Wydawnictwo „Szermierz” sp. z o.o., Wrocław 2023

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons.

Uznanie autorstwa 4.0 (CC BY 4.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów
oraz Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego i Wydawnictwa „Szermierz” Sp. z o.o.
Treść licencji jest dostępna pod adresem <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISSN 0239-6661 (AUWr)
ISSN 3071-6748 (AUWr, online)

ISSN 2300-7249 (SnAiT)
ISSN 2957-2290 (SnAiT, online)

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław
tel. 71 3752474, e-mail: wydawnictwo@uwr.edu.pl

Wydawnictwo „Szermierz” sp. z o.o.
pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław
tel. 71 3752474, e-mail: sekretariat@wuwr.com.pl

Spis treści

Artykuły problemowe

JOANNA BRZEZIŃSKA, Refleksje Hannah Arendt o „banalności zła” w reportażu <i>Eichmann w Jerozolimie</i>	7
WOJCIECH SZCZEPAN STASZEWSKI, Faszyzm w ujęciu Antoniego Derynga	23

* * *

TOMASZ SCHEFFLER, ANNA MUSZYŃSKA, Wprowadzenie do tekstów powstałych w ramach Seminarium „Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”	33
MAGDALENA BUDYN-KULIG, Znamiona przestępstw z art. 256 § 1–2 k.k.	37
MICHAŁ URBAŃCZYK, Penalizacja propagowania ideologii. Uwagi na marginesie nowelizacji art. 256 k.k.	53
KATARZYNA ŁUCARZ, ANNA MUSZYŃSKA, O zasadności zmian zakresu penalizacji przestępstwa propagowania faszyzmu i totalitaryzmu	71
JERZY LACHOWSKI, O potrzebie utrzymania przepisu art. 256§3 k.k.	95
MARTA JASIŃSKA, HANNA PALUSZKIEWICZ, Kilka uwag o problemach dowodowych w procesach o czyny z art. 256 k.k.	109

* * *

KATARZYNA ŁASKOWSKA, Odpowiedzialność karna za planowanie, przygotowanie, wszczęcie lub prowadzenie wojny agresywnej oraz publiczne nawoływanie do jej rozpętania według kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej	125
MICHAŁ STĘPIEŃ, Problem z podmiotowością prawnomiędzynarodową Palestyny	145
BARBARA MIELNIK, Autorytarna zmiana polityczna a wymiar sprawiedliwości	159
EWA KOZERSKA, JULIA KLIMONTOWSKA, Nacjonalistyczna krytyka demokracji na przykładzie Narodowego Odrodzenia Polski	175
PIOTR JANIĄK, Udział w wystąpieniach wolnościowych jako przesłanka uznania za osobę represjonowaną z powodów politycznych w orzecznictwie sądów administracyjnych . . .	199

* * *

DOBROMIŁA NOWICKA, Rola palenia ksiąg w ograniczaniu wolności słowa w czasach Nerona i Domicjana	215
MATEUSZ SZYMURA, Zapomniana unia: reformy ustrojowoprawne w Szkocji w dobie angielskiej okupacji wojskowej (1651–1660)	229

ARTUR HALASZ, Procedury awaryjne przewidziane w Konstytucji kwietniowej z 1935 roku w sytuacji nieuchwalenia budżetu państwa	245
AGNIESZKA CHRISIDU-BUDNIK, Powstanie i upadek junty wojskowej czarnych pułkowników w Grecji 1967–1974	257

* * *

ANNA ĆWIAKAŁA-MALYS, MAŁGORZATA DURBAJŁO-MROWIEC, Zakłady opieki zdrowotnej w czasach PRL (dygresja do monografii)	267
AGNIESZKA GUZEWICZ, Zawieranie i wykonywanie umów przez jednostki gospodarki społecznej na przykładzie umowy dostawy	283
KRZYSZTOF HORUBSKI, Zmiany położenia prawnego handlu prywatnego w latach 1946–1947. Przechodzenie od modelu trójsektorowego do upaństwowienia	293
MAREK LEŚNIAK, MACIEJ SKORY, „Specjalna zdolność prawna osób prawnych” — relikty PRL czy koncept prawny warty uwagi?	307
RADOSŁAW KRAJEWSKI, Amnestia w polskim prawie karnym	321
MAŁGORZATA KOZŁOWSKA, Prawo jako narzędzie limitowania swobód obywatelskich w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Cenzura jako instrument ograniczania wolności wyrażania poglądów	337
LIDIA SIWIK, Dyrektor przedsiębiorstwa państwowego w okresie rządów autorytarnych	347

Contents

Articles

JOANNA BRZEZIŃSKA, Hannah Arendt's reflections on the "banality of evil" in the report Eichmann in Jerusalem	7
WOJCIECH SZCZEPAN STASZEWSKI, Fascism in Antoni Deryng's approach	23

* * *

TOMASZ SCHEFFLER, ANNA MUSZYŃSKA, An Introduction to the Papers authored as a part of the seminar of "Studies on Authoritarianism and Totalitarianism".	33
MAGDALENA BUDYN-KULIG, Premises of criminal offenses under Article 256 § 1–2 of the Polish Penal Code	37
MICHAŁ URBAŃCZYK, Criminalizing the promotion of ideologies: Reflections on the amend- ment to Article 256 of the Polish Penal Code	53
KATARZYNA ŁUCARZ, ANNA MUSZYŃSKA, On the justifiability of changes in the scope of penal- ization for the crime of propagating fascism and totalitarianism	71
JERZY LACHOWSKI, On the need to maintain the provision of Article 256 § 3 of the Polish Penal Code	95
MARTA JASIŃSKA, HANNA PALUSZKIEWICZ, Some remarks on evidentiary problems in trials for offences that fall under article 256 of the Penal Code	109

* * *

KATARZYNA LASKOWSKA, Criminal liability for planning, preparing, starting, or waging an aggressive war and public incitement to start it according to the Criminal Code of the Russian Federation	125
MICHAŁ STĘPIEŃ, Problem with subjectivity of Palestine in international law	145
BARBARA MIELNIK, Authoritarian political changes and the justice system	159
EWA KOZERSKA, JULIA KLIMONTOWSKA, Nationalist criticism of democracy on the example of the National Rebirth of Poland	175
PIOTR JANIĄK, Participation in opposition activities as a premise for recognition as a person repressed for political reasons in the jurisprudence of administrative courts	199

* * *

DOBROMIŁA NOWICKA, The role of book burning in curbing freedom of speech during the reigns of Nero and Domitian	215
--	-----

MATEUSZ SZYMURA, The forgotten union: the political and legal reforms in Scotland during the time of english commonwealth's military occupation (1651–1660)	229
ARTUR HALASZ, Emergency procedures provided for in the april constitution of 1935 in the case of failure to adopt the state budget	245
AGNIESZKA CHRISIDU-BUDNIK, The rise and fall of the Black Colonels' junta in Greece 1967–1974	257

* * *

ANNA CŹWIĄKAŁA-MALYS, MALGORZATA DURBAJŁO-MROWIEC, Health care institutions in the People's Republic of Poland (digression to the monograph)	267
AGNIESZKA GUZEWICZ, Conclusion and performance of contracts by the socialized economy units on the example of a supply agreement	283
KRZYSZTOF HORUBSKI, changes in the legal position of private trade in 1946–1947: Transition from the three-sector model to nationalization	293
MAREK LEŚNIAK, MACIEJ SKORY, “Special legal capacity of legal persons” — PRL relic or a noteworthy legal?	307
RADOSŁAW KRAJEWSKI, Amnesty in Polish criminal law	321
MALGORZATA KOZŁOWSKA, Law as an instrument of limiting civil liberties in the People's Republic Of Poland. Censorship as an instrument of limiting freedom of expression . .	337
LIDIA SIWIK, The state enterprise director in the time of authoritarian regime	347

Informacja dla Autorów

1. Teksty w wersji elektronicznej na nośnikach cyfrowych prosimy nadsyłać pod adresem: Tomasz Scheffler, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UW, ul. Uniwersytecka 22/26, 50-145 Wrocław, lub pocztą elektroniczną pod adresem: tomasz.scheffler@uwr.edu.pl.

2. Teksty do kolejnych wydań należy przesyłać najpóźniej do:

- a) 25 października do numeru 1;
- b) 25 lutego do numeru 2;
- c) 25 maja do numeru 3;
- d) 25 sierpnia do numeru 4.

3. O przyjęciu tekstu do wydania w czasopiśmie Autorzy zostaną poinformowani w możliwie najbliższym czasie za pośrednictwem poczty elektronicznej pod wskazanym przez nich adresem.

4. Wszystkie artykuły publikowane w czasopiśmie „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” są recenzowane.

5. Gdy recenzja jest negatywna lub istotnie krytyczna, zostaje ona przesłana Autorowi, który może się do niej ustosunkować, w szczególności poprzez wprowadzenie odpowiednich poprawek. W przypadku dwóch recenzji negatywnych Redakcja odmawia przyjęcia tekstu do druku.

6. Teksty należy nadsyłać w formacie dokumentów programu Word lub tekstu sformatowanego RTF. Maksymalna objętość tekstu:

- a) artykuł — 60 000 znaków ze spacjami;
- b) recenzja — 25 000 znaków ze spacjami.

7. Szczegółowe informacje dotyczące formatowania tekstów oraz sporządzania przypisów znajdują się na stronie www.wuwr.com.pl w zakładce „Dla Autorów”.

8. Teksty odbiegające od podanych standardów będą odsyłane do Autorów z prośbą o dostosowanie ich do wymogów pisma.

9. Do tekstu należy dołączyć streszczenie (do 500 znaków ze spacjami) i słowa kluczowe w języku angielskim (maksymalnie 7), krótką notkę o Autorze z danymi teleadresowymi, jeżeli składa tekst w redakcji po raz pierwszy, adres e-mail, który będzie publikowany drukiem, oraz bibliografię sporządzoną w stylu Chicago.

10. Wydawnictwo zastrzega sobie prawo do dokonywania poprawek redakcyjnych tekstów.

11. Przesłanie przez Autora tekstu do Redakcji Czasopisma jest równoznaczne z jego oświadczeniem, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do tego tekstu, że tekst jest wolny od wad prawnych oraz że nie był wcześniej publikowany w całości lub części ani nie został złożony w redakcji innego czasopisma, a także z udzieleniem nieodpłatnej zgody na wydanie tekstu w czasopiśmie „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” oraz jego nieograniczone co do czasu i terytorium rozpowszechnianie, w tym wprowadzenie do obrotu egzemplarzy czasopisma oraz odpłatne i nieodpłatne udostępnianie jego egzemplarzy w internecie.

12. Autorzy są zobowiązani do wykonania korekty autorskiej w ciągu 7 dni od daty jej otrzymania. Niewykonanie korekty w tym terminie oznacza zgodę autora na wydanie tekstu w postaci przesłanej do korekty.

13. Wszystkie udostępniane przez Wydawnictwo artykuły, w formacie PDF, znajdują się na stronie www.cns.wuwr.pl.

14. Autorzy nie otrzymują honorarium autorskiego za przekazane artykuły.

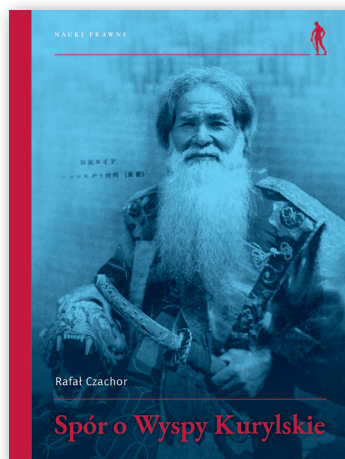
Polecamy nasze nowe serie i publikacje

Od lokomotyw do czołgów. Przed Pafawagiem — 100 lat zakładów Linke-Hofmann (1839–1939)

Patrick Starczewski

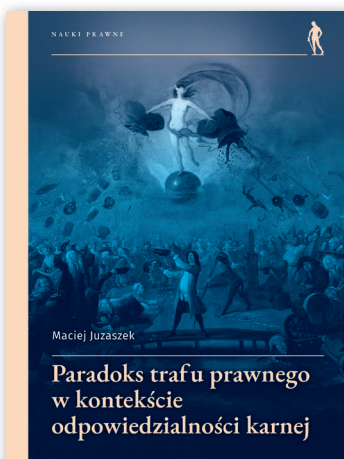
Patrick Starczewski, historyk i przedsiębiorca opowiada jak z niewielkiego zakładu w przedwojennym Wrocławiu powstał europejski gigant. Książka zawiera ponad 200 ilustracji oraz prezentuje plany architektoniczne fabryki, po wojnie znanej jako Pafawag.

Spór o Wyspy Kurylskie

Rafał Czachor

Książka wypełnia lukę w wiedzy na temat prawnych i politycznych uwarunkowań rosyjsko-japońskiego konfliktu o archipelag. Zwraca też uwagę na przemilczany przez świat los wymarłych w XX wieku gospodarzy Kuryli — Ajnów.

Paradoks trafu prawnego w kontekście odpowiedzialności karnej

Maciej Juzaszek

Połączenie filozoficznej refleksji z prawniczą analizą. Autor bada kwestię wpływu przypadkowych zdarzeń na ocenę winy i sprawiedliwość sankcji karnych oraz jakie moralne dylematy się z tym wiążą.

Łemkowskie rozdroże

Jarosław Syrynk

Spór o to kim są łemkowie rozpoczął się w XIX wieku i trwa do dziś. Autor pokazuje, w jaki sposób historia wpłynęła na kształtowanie się tożsamości łemków i ich współczesne postawy.

Michał Rydlewski

Magia i pismo

**O dwóch odmianach komunikowania:
obrazowym i pojęciowym**

Kultura Zachodu zwraca się dziś ku magii. Ale czy ów powrót jest na pewno oznaką jej ewolucji? A może raczej dowodem rozpadu kultury? Jakże będzie to miało konsekwencje dla naszego sposobu uczestnictwa w kulturze? Kim będzie nowy kapitalistyczno-metamorficzny podmiot? Czy naprawdę czeka nas epoka magii?

Magia i pismo znacząco poszerza wiedzę o zachodzącym w kulturze zachodniej procesie jej umagiczniania. Wiąże się on z przemianami technologicznymi we współczesnym świecie, odchodzeniem kultury od pisma jako głównego medium komunikacji, bankructwem Rozumu, rozwojem kapitalizmu oraz utratą przez ludzi bezpieczeństwa ontologicznego. Umagicznia się także humanistyka, czego przykładem są posthumanizm i nowy animizm, które są nie tylko sposobami magicznego „poznawania” rzeczywistości, ale projektują nowe wzory bycia-w-świecie uwzględniające obecność w nim magii.

Magia i pismo to książka o wybitnie interdyscyplinarnym charakterze, autor płynnie porusza się po obszarach antropologii kulturowej, filozofii, psychologii, literaturoznawstwa i medioznawstwa, ukazując wieloaspektowość tropienia magii z perspektywy tych dyscyplin.

Tomasz Szymański

W poszukiwaniu religii uniwersalnej

**Zarys historii pewnej idei i jej wybrane postacie
w dziewiętnastowiecznej literaturze francuskiej**

Co mamy na myśli, mówiąc o religii uniwersalnej? Właśnie dzisiaj, gdy pluralizm religijny stał się nieodłącznym elementem demokratycznego świata Zachodu? Pytanie o religię uniwersalną pojawia się nieuchronnie na naszym horyzoncie kulturowym, wyznaczonym z jednej strony przez otaczającą nas mnogość religii, z drugiej zaś przyświecające nam ideały uniwersalizmu i tolerancji. Wobec emocji, jakie budzi myśl o możliwym powstaniu w przyszłości nowej globalnej religii, tym bardziej pożyteczne wydaje się podjęcie refleksji nad przeszłością tej idei. Nie jest ona bowiem niczym nowym, a dokładniejsze pochylenie się nad dziejami kultury i myśli Zachodu pozwala stwierdzić, że ma już za sobą długą historię.

Co więcej, stanowi ona niezwykle istotne zagadnienie z zakresu historii idei, powiązane z literaturą, religioznawstwem, filozofią religii, politologią, prawem czy zachodnim ezoteryzmem. Autor książki, badając genezę i rozwój idei religii uniwersalnej, stara się uchwycić moment, kiedy pojawia się i istniała w różnych kontekstach kulturowych i społecznych, szczególnie miejsce wyznaczające jej związek z literaturą.

Polecamy nasze nowe serie i publikacje

Między Śląskiem a Italią

red. Andrzej Kozieł, Małgorzata Wyrzykowska

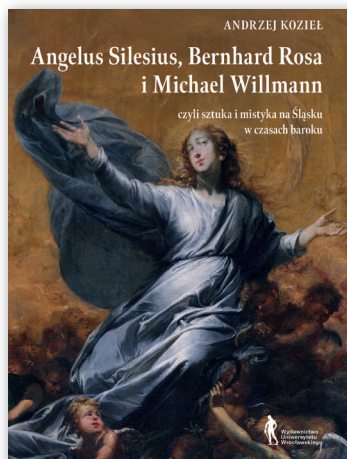
Tom studiów z historii sztuki polskich i włoskich badaczy poświęcony pamięci Arkadiusza Wojtyły (1978-2021). Jednocześnie niezapomniana wyprawa w fascynujący świat sztuki baroku i jej przejawów na Śląsku i w Italii.

Dziedzictwo kulturowe księstwa świdnicko-jaworskiego

red. Andrzej Kozieł, Dobiesław Karst, Arkadiusz Muła

Wnikliwe spojrzenie na historyczne kulturowe bogactwo regionu, wykraczające poza klasyczne ramy opisywania historii przez pryzmat wielkich postaci i wydarzeń. Książka opisuje fenomen obszaru skupionego wokół Świdnicy i Jawora w całej jego różnorodności.

Angelus Silesius, Bernhard Rosa i Michael Willmann czyli sztuka i mistyka na Śląsku w czasach baroku

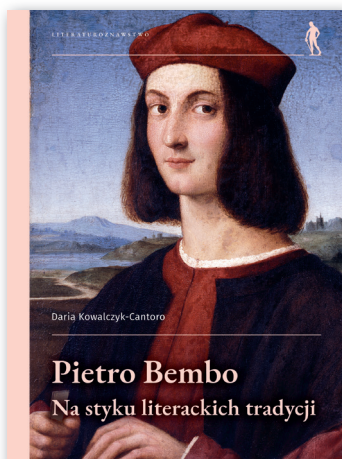
Andrzej Kozieł

Pierwsze całościowe opracowanie relacji między sztuką a mistyką w XVII wieku, które ożywia zapomnianą nieco potęgę śląskiej sztuki barokowej. To podróż w epokę, gdy Śląsk stanowił centrum duchowej i artystycznej Europy.

Johann Jacob Eybelwieser młodszy Marek Kwaśny

Wnikliwe spojrzenie na życie, twórczość i strategię rozwoju kariery barokowego, wrocławskiego mistrza — Johanna Jacoba Eybelwiesera młodszego oraz katalog dzieł malarza (230 pozycji).

Pietro Bembo. Na styku literackich tradycji

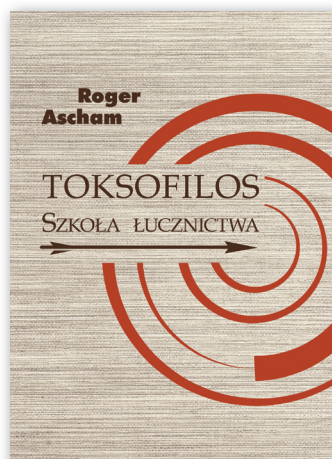
Daria Kowalczyk-Cantoro

Monografia życia i twórczości Pietra Bembo, renesansowego humanisty, kardynała, poety i historyka. Autorka przybliża czytelnikowi jego poglądy na temat poezji Petrarki i wyższości „doskonalego” języka tokańskiego nad włoską „mową pospolitą”. Opisuje także kontakty Bembo z Polakami z dworu króla Zygmunta Starego.

Piłka nożna na celu polityki
red. Dariusz Woźtaszyna

Piłka nożna wyzwała wielkie emocje, a jej wpływ na świadomość ludzi bywa niedoceniany. Książka zawiera nieznaną faktę, analizy i historie ukazujące powiązania piłki nożnej i polityki w XX wieku.

Toksofilos. Szkoła łucznictwa
Roger Ascham

Pierwszy polski przekład dzieła *Toksofilos*, szesnastowiecznego traktatu poświęconego łucznictwu. Praktyczne rady renesansowego uczonego, dotyczące także życia i polityki, wzbogacone ilustracjami Andrzeja Graniaka.

Książka i biblioteka w wybranych pracach Umberto Eco

Anna Lubińska

Wzbogacona ilustracjami i rysunkami autorstwa Eco publikacja gromadzi pojawiające się w jego twórczości wątki dotyczące roli książki w społeczeństwie oraz relacji książka-biblioteka-czytelnik.

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

pl. Uniwersytecki 15
50-137 Wrocław
wydawnictwo@uwr.edu.pl

wuwr.eu
[Facebook/wydawnictwouwr](https://www.facebook.com/wydawnictwouwr)